

LA CONGREGACIÓ DE LA MARE DE DÉU DELS DOLORS DE CONSTANTÍ (1848-1935)

Josep M. T. Grau i Pujol

Així com els dominics impulsaren a Catalunya les confraries del Sant Nom de Jesús, o els carmelites les de la Soledat, els servites, de l'ordre dels servents de Maria, que seguien la regla de Sant Agustí, es dedicaren a afavorir les congregacions dels Dolors (1).

A Constantí la darrera fou erigida el 28 de maig del 1848. El seu primer corrector fou el rector Esteve Figuera, amb l'ajut del sots-corrector, Joan Nicolau, prevere i beneficiat. D'aquesta associació pietosa de fidels a l'Arxiu parroquial es conserven dos llibres.

El primer correspon al control dels congregants, en el documents anomenats "allistats". El seu format és foli, enquadernat en rústica, compta amb 92 fulls (els cinc darrers són en blanc), presenta un bon estat de conservació i la seva cronologia va des del 1849 fins l'any 1933. Inicialment la relació s'estructura per carrers: hi apareix el cognom del cap de casa, i els membres que hi viuen. En ocasions s'afegeix alguna informació complementària, com si és la muller, vídua, major, menor (per diferenciar els casos d'homonímia de pares i fills); i al costat hi figura una creueta, com a senyal de pagament de la quota anual equivalent a un ral i dos maravedís per persona. En el nucli urbà s'esmenten els vials següents: carrers de l'església vella, del Castell, de la Costa, de la Font, Mitjà, de Cervera, de la Peixateria, Plaça i ravals de Copons, Sant Josep i Sant Pere, Sant Vicenç, les Creus i Sant Cristòfor.

Hi ha homes i dones, i en cap cas no hi consta la professió i el malnom. El primer llistat arriba fins el 1860. A continuació hi ha un buit cronològic i segueix un repertori de confreres del 1911 ordenats alfabèticament; i una llista dels anys 1916-1933, sols amb el nom i dos cognoms. També es registren alguns forasters amb residència al Botarell, el Morell, la Pobla de Mafumet, la Selva del Camp, Tarragona i Barcelona, a més dels qui habiten en els masos. Segueix una altra relació de congregants del 1917, aquesta s'encapçala amb el nom de Congregació dels Dolors i Doctrina Cristiana. Finalitza amb un registre dels confreres difunts (1916-1925), amb els seus noms i cognoms, la data de mort (dia, mes i any) i quan se li cantà l'aniversari. Hem de remarcar que la llengua emprada és la catalana.

Per adonar-nos de la importància que assolí la confraria, hem de dir que l'any 1920 tenia 828 membres.

Generalment el rector de Constantí era el corrector de la Congregació, però podien ser-ho altres preveres (beneficiats). Vegem alguns noms que apareixen en els llibres consultats:

- Salvador Sabater (1867-1891)
- Francesc Santromà (1894-1898)
- Francesc Bergadà (1898-1905)
- Joan Vinyes (1906)

- Joan Felip (1907-1913)
- Lluís Sans (1914-1915)
- Ramon Bergadà (1916-1923)
- Senen Aguadé (1924-1935)

El segon llibre perpetuat fins a nosaltres és d'administració econòmica, és a dir, els comptes. Comença el 1849 i acaba el 1936. També es de tamany foli, enquadrnat en rústica, té 42 fulls escrits i 68 en blanc i porta per títol "*Libro de cuentas de la Congregación de los Dolores de la Santissima Virgen Maria ...*"

Internament s'estructura seguint un ordre cronològic en ingressos (càrrec o carga) i despeses (data o descàrrec). De bon principi la llengua emprada és el català i a partir del 1893 es canvia a la castellana.

En el capítol de les entrades hi ha dos blocs de finançament regular, un el formen les quotes dels confreres i l'altra els diners aconseguits per les captres. El primer any de funcionament (1849) no es parla encara dels "anuals" (o quotes) només hi ha partides procedents d'almoines dels seus membres (22 duros i 10 rals) i de la capta dels dissabtes (16 duros i 8 rals); la primera referència és del 1862, suposem que en aquell moment és quan pren un caràcter obligatori i abans era voluntari i sense marcar una quantitat fixa. El 1868 trobem que la persona que realitzava la capta cada setmana era una dona "captadora" la qual rebia per la seva feina 48 rals. El 1885 aquests ingressos s'anomenaven captiri; més endavant, el 1903, la recaptadora percebia un 25 % del que recollia: el cobrament d'aquest percentatge era un estímul per aconseguir una millor recaptació. El 1850 s'anota que les almoines s'aconseguien tant a dins de l'església com per la vila (el 1877 es passava la bacina tots els dissabtes porta per porta).

L'any 1888 la proporció d'anualitats i captres era bastant equilibrada si bé la balança es decantava per les darreres, del primer concepte es compten 470 rals (48 %) i del segon 510 (52%); el 1924 es diu que les anualitats es cobren pels mesos d'octubre i novembre, per la coincidència amb la collita de l'avellana. Les entrades sempre són en metàl·lic, no hi figuren donatius en espècie.

El 1917 les quotes suposen 132 ptes (53,8 %) i les col·lectes 113 ptes (46,2 %), és a dir el pes de les darreres havia disminuït.

L'apartat de sortides presenta una major varietat. Els primers anys els esforços es dirigeixen a la compra de material: el 1849 s'adquireix un pendó (10 duros i 8 rals), una bacina i la Verge petita que la identificava com la dels Dolors (9 duros i 10 rals), necessària per a les recaptacions, una corona i vestits per a la imatge, a més de tres vestes (amb un cost de 3 duros i 16 rals). El 1851 es costegen un joc de sacres, canelobres i una caixa. El 1856 s'arregla i es daura l'altar de la capella dels Dolors per 650 duros (no consta l'artista), altres pagaments es fan al fuster, serraller, ferrer i mestre de cases (paleta). El 1876 es compra una catifa per a l'altar, el 1882 un mantell de satí negre per a la Verge. El 1927 es recomposa la corona mariana.

Aquests casos són despeses extraordinàries, les ordinàries, les que es van repetint any rera any, són les habituals a d'altres confraries de la vila. Els costos més elevats eren els de la il·luminació de l'altar, sigui amb cera o oli (el 1871 per a la llàntia en gasten 4 quartans), i més endavant per electricitat (el 1927 en pagaren 11 pessetes). Menys despesa suposaven la neteja i planxat de les estovalles de l'altar, així com dels sobreballissos i ruquets, el 1885 es crespava una tovallola.

Seguien els derivats de les festes: el 1849 s'ha de fer front al sou del predicador que feia el sermó del tercer diumenge de setembre, per les prèdiques del septenari el mateix any es lliuren 8 duros. Altres anys s'ha d'abonar el viatge i la manutenció del mateix, el 1927 la seva estada a Constantí fou de tres dies. Per a una major solemnitat el campaner feia dringar les campanes, i l'organista interpretava peces musicals (i evidentment ambdós cobraven, el sou del segon el 1870 va ser de 20 rals). Pel Dijous Sant el qui portava la Mare de Déu també rebia una remuneració.

També cada any els administradors havien de pagar al fuster per la feina de treure i tornar a col·locar la imatge de la Mare de Déu a l'altar major. En l'aspecte espiritual unes altres sortides eren a causa dels viàtics dels confreres i les misses d'aniversari (a celebrar a l'any de la mort).

En les visites pastorals que periòdicament realitzava l'Arquebisbe de Tarragona es repassen els comptes i s'hi dona la conformitat.

NOTES

- (1) A la resta de Catalunya hi ha diverses monografies sobre la mateixa, vegeu les de Marc Sureda *La Congregació dels Dolors en el Besalú del segle XVIII*. Besalú 1999; Fernando Gracia, *Historia de la real y venerable Congregación de Nuestra Señora de los Dolores de Lleida*. Lleida 1999; i Lluís Sarret, *La Venerable Congregació de la Mare de Déu dels Dolors de Tàrraga*. Tàrraga 1935.

La versió en paper d'aquest treball fou publicada al butlletí *Antena* núm. 32 (març del 2008), pàgina 4, que edita la parròquia de Sant Feliu màrtir de Constantí.